

Darovi učitelja u domovini Hrvatskoj

Ivan SOVIĆ

»Kršćanska naša prosvjeta sva se temelji na apsolutnoj vjeri u dobro i na dužnosti svakoga čovjeka, da, nemareći na časovitu i privatnu svoju korist, vazda radi za pobjedu prava i istine«. ¹

U ovoj raspravi govorit ćemo o učitelju i njegovoj ulozi u novim povijesnim uvjetima koji su nastupili stvaranjem neovisne i suverene nam domovine Hrvatske.

Oživotvorenje tog povijesnog sna, u kojem su sudjelovali i brojni naraštaji hrvatskih učitelja i kulturnih djelatnika (počev od davnine pojavom na hrvatskom tlu *benediktinaca, pavlina, isusovaca, franjevac* i novije vrijeme *salezijanaca*), dočekali smo kao novi hrvatski preporod. Doduše tek u 19. stoljeću u doba hrvatskog narodnog preporoda začet je *suvremeni* odgojno-obrazovni sustav u Hrvatskoj, od predškolskog i osnovnoškolskog (»pučke učione«) preko srednjeg do visokog školstva: u to doba intenzivnije se razvijaju *srednje stručne* škole. Među hrvatskim preporoditeljima koji su osobito zaslužni za kulturno povijesni i prosvjetni život u Hrvata jesu: Vjekoslav Babukić, Antun Mažuranić, Adolf Veber Tkalčević, Bogoslav Šulek i dr., a posebno treba izdvojiti Ivana Mažuranića, prvog hrvatskog bana pučanina, jer je za njegova banovanja donesen u Hrvatskom saboru *Zakon za pučke škole* i kao kruna svemu osnivanje Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu 1874. godine. Treba spomenuti Ivana Filipovića, oca, vođu i organizatora hrvatskog učiteljstva, te Stjepana Basaričeka i Davorina Trstenjaka. U 20. stoljeću svojom djelatnošću u školstvu i kulturnoj obnovi hrvatskog naroda, među inima, ističu se braća Stjepan i Antun Radić. U današnjem povijesnom trenutku sjedinjuju se plemenite težnje hrvatskih učitelja koji su u nesklonim okolnostima kroz stoljeća prenosili hrvatski stijeg, hrvatsku riječ, hrvatski osjećaj opstojnosti kao i naši preci u prošlosti.

Svjesni svoje sadašnje i buduće uloge, hrvatski učitelji uključuju se i danas u duhovni preporod svoga naroda i izražavaju spremnost da sve svoje snage stave u službu domovine. Vjerujući u plemenitost i uzvišenost svoga zvanja (zanimanja), nadahnjujući se duhom velikih učitelja poput Isusa Krista, spremni su na žrtvu i odricanje. ²

1 Stjepan Radić: Dvije rasprave o školstvu, Zagreb, 1903, str. 20.

2 Staruss je o Isusu napisao niz ludorija, ali je svoje djelo završio ovako: »Nema nade da će se na zemlji roditi čovjek koji bi bio jednak Isusu Kristu. Njega nije moguće nadvisiti«. Slično je pisao i zakleti protivnik njegova božanstva, Ernest Renan: »Isus je priz-

Prije dvadesetak godina bilo je postavljeno pitanje velikom broju političara, novinara, literata, umjetnicima, filmskim umjetnicima i slično: Tko je za Vas Isus Krist? Jedan među njima - novinar Leon Zitrone - izjavio je: »Mislim da je prije svega bio izvanredan govornik. Zatim mislim da je bio genijalni vizionar. Shvatio je da će poganski bogovi jednoć iščeznuti i da čovjek treba neko drugo vjerovanje. Vidio je stvari više stoljeća unaprijed. Na trećem mjestu, bio je izvanredno hrabar. To pokazuje njegova nauka. Bio je, dakle, urešen bogatim kvalitetama kao što su: znati govoriti, znati uvjeriti, znati trpjeti, znati gledati unaprijed«. ³

Isus je naime tako autoritativno poučavao narod da su ljudi o njem zaključili: »Nikada nitko nije ovako govorio« (Iv 7,46).

Mi sve to potvrđujemo, mi se s tim slažemo, ali s ponosom ističemo autodefiniciju Isusovu: On je naime kazao malom krugu oko sebe (svojim učenicima - apostolima) sa samosviješću neprotumačivom na temelju ljudske psihologije: Vi mene zovete učiteljem i Gospodinom. Imate pravo jer ja to jesam. Smatramo da dobro tumačimo tu definiciju ako kažemo da je Isus prije svega bio učitelj u čijoj je učiteljskoj karijeri svjetlost, zrenje, jasnoća, na kojoj se temelje sve kvalitete čovjekove: ljubav, sloboda, poezija, humanizam, nadrealizam. »kad njegovi učenici čuše gdje tako govori, pođoše za Isusom. Isus se okrene pa ih upita, kad vidje da idu za njim: 'Što vi tražite' A oni mu odgovoriše: 'Rabbi (to znači: Učitelju), gdje boraviš?'« (Iv 1, 37-38). Zato i mi ističemo, s pravom, da je učiteljsko zvanje sveto zvanje, jer je učitelj zapravo svećenik u hramu škole, on je usmjeren u radu i djelovanju najplemenitijim ciljevima - odgoju i izobrazbi mladog naraštaja koji će preuzeti povijesne i ljudske zadaće nadahnjujući se vrijednostima koje im darivamo.

Učitelj, uz roditelje i Crkvu (svećenstvo), ostavlja najdublje tragove u srcu i dušama mladih naraštaja.

Učitelj stvara *duhovno*, tj. interkulturalno, moralno-etičko, socijalno, estetsko i egzistencijalno ozračje u kojem učenik odrasta i razvija se u samosvojno biće. U izgrađivanju osobnog identiteta svakog učenika, učitelj, uz obiteljski dom i druge čimbenike koji ga okružuju, ima najodsudniju ulogu i mjesto. Novi demokratski uvjeti u kojima živimo u neovisnoj, slobodnoj i demokratskoj domovini Hrvatskoj, otvaraju učitelju nove mogućnosti u izgrađivanju osobnog identiteta. Podsjetio bih čitatelje na misao Antuna Radića koji piše »da je sve, o čem čovjek živi, postignuto

nat kao najveći učitelj bez učitelja. On sve zna bez ikakve škole. Čovjek, pravi čovjek a posve različit od ljudi«. (preuzete iz knjige: Yves Ivonides: Taj divni čovjek Isus, Zagreb, 1984, str. 20.)

3 Citat preuzet iz časopisa »Obnovljeni život«, God. XXXV, Zagreb, 1980, str. 163.

duhom, i da bez duha ne bi ni časa živio. U duhu je cijeli život čovječji. I u kojem čovjeku nema duha taj i ne živi«. ⁴

Dok je komunistički sustav isticao ideju *kolektiviteta*, demokratsko društvo opredjeljuje se za ideju *osobnosti-individualiteta*. Na toj crti izrastaju mnoge mogućnosti za individualni stvaralački rad, za razvijanje individualnih stvaralačkih mogućnosti svakoga učenika. *A bez slobode nema stvaralaštva*. Upravo ostvarena sloboda, duhovna sloboda postaje ozračjem nove hrvatske škole i njezinih učitelja. Na to je svojedobno upozoravao i Stjepan Radić pišući o reformi školstva u šest osnovnih ideja: 1. Mjesto utrke u znanju, natjecanje u radinosti i iskrenosti, 2. Posvemašnji sklad škole s crkvom, vjere s naukom. 3. Učitelj imade biti toliko slobodan u svom djelovanju, koliko je za nj odgovoran. 4. Nema nauke bez reda, a reda bez vjere u dobro i bez smisla za ljepotu. 5. Na svakog učenika treba gledati kao na budućeg čovjeka, koji ima svoju misiju u životu. 6. Male pogreške u školi treba kazniti strogo, a velike blago. ⁵

U svezi s tim veoma su poučne i s današnjeg gledišta prihvatljive Radićeve misli kad je upozoravao da treba dobro pamtit i da veliki talenti sami po sebi nisu nikakva zasluga i, što je osobito važno, ako se razvijaju bez poštenja (talenti), da je to upravo najveće zlo za čovječanstvo. U skladu s tim Radić izrijekom kaže: »držeci se toga, nećemo dakako raditi načelno razlike među 'dobrim' i 'zlim' učenicima, kao što prema prvomu načelu ne smijemo praviti među 'darovitima' i 'nedarovitima'. A koliko ipak bude razlike, mi ćemo nastojati, da ondje, gdje je manje talenta, uložimo više svoje revnosti, a tamo, gdje je manje razvite dobrote, da se svome poslu posvetimo još s većom ljubavlju. Kad tako uzradimo, budimo uvjereni, da će škole biti pravi hramovi, a za koje će se moći kazati s Isusom: »Doći će vrijeme, kad se nećete klanjati bogu ni na gori ni u polju ni u Jerusolimu, nego u duhu i istini«. ⁶

Učitelj nije samo sudionik u izgrađivanju osobnog identiteta svojih učenika, on je najdjelotvorniji medij u izgrađivanju narodnosnoga, religijskoga i kulturnoga identiteta. Učitelj je prenositelj kulture: jezika, književnosti, umjetnosti, povijesti, znanosti i uljudbe. Učitelj uvodi svoje učenike u ljepotu i tajne (čarovitost, velebnost) jezika hrvatskoga. Budi ljubav spram jezika svojih predaka, spram jezika hrvatske kulturne baštine, spram jezika poezije, spram zavičajnom i književnom jeziku. Otkriva ljepotu pjesničke riječi, ljepotu domovinskog krajolika, povijest narodnu, tragičnu i uzvišenu, snagu duha...

4 Antun Radić: *Sabrana djela*, sv. XII, Zagreb, 1938, str. 254.

5 S. Radić: *Šest osnovnih ideja o reformi školstva*, u »Dvije rasprave o školstvu«, Zagreb, 1903, str. 7-31.

6 S. Radić, *ibidem*, str. 31.

U slobodnoj demokratskoj domovini više se ne zatomi i ne osjeća nacionalni i vjerski osjećaj i ne prenosi se i ne živi krišom. Osjetili smo istinitost Kranjčevićeva bola, pjesnika koji je *domovinu* morao *skrivati* u srcu: »Ja domovinu imam; tek u srcu je nosim, / I brda joj i dol; / Gdje raj da ovaj prostrem, uzalud svijet prosim,/... gutam svoju bol! / I sve što po njoj gazi, po mojem srcu pleše,/ I ne vraćaju dug./ Ja nosim boštvo ovo - kô zapis čudotvorni,/ Ko žića zadnji dah;/ I da mi ono pane pod nokat sverazorni, /Ja past ću utoma.«

Kao i pjesnik Kranjčević, i mi mnogi proživljavali smo sličnu sudbinu, tj. *svoj hrvatski* narodonosni osjećaj morali smo *skrivati* u srcu. Nacionalni osjećaj bio je potisnut i zamijenjen apstraktnim internacionalizmom, proleterskim internacionalizmom i jugoslavenskim unitarizmom. Danas Kranjčevićev zanosni poziv zvijezdama da gledaju slobodnu domovinu postaje aktualnim, ostvarenim: »Slobode koji nema taj o slobodi sanja, /Ah, ponajljepši san;/ I moja žedna duša tim sankom joj se klanja/ I pozdravlja joj dan (...) Sve, cvjetno kopno ovo i veliko joj more/ Posvećuje mi grud; Ko zvijezda sam, na kojoj tek njeni dusi zборе,/ (...) O gledajte ju divnu, vi zvijezde udivljene,/ To moj je, moj je dom!«

Učitelj danas bez straha otkriva svojim učenicima svoje biće narodno i ljudsko, svoj vjerski svjetonazor. Otkriva *svoje hrvatsko biće!* Pri tome, naravno, ne gubi iz vida svjetski zrenik. Škola se usmjerava i prema europskom i svjetskom obzorju. Neka mladi naraštaj unosi u svjetsku duhovnu postojbinu svoj osobni i narodnosni identitet i slobodarski duh, neka se prepoznaje u bogatstvu različitosti, neka se odlikuje stručnošću i radinošću, neka živi i neka se bori za istinu, slobodu, pravdu i ljubav, neka se ponosi osobnim i nacionalnim posebnostima.

Učitelj otvara svojim učenicima bogatstvo svijeta u kojemu se očituju različiti svjetonazori. U bogatstvu svjetonazora svatko *odabire* svoj svjetonazor. Radosni smo što je vrijeme jednoumlja zauvijek prošlo i što slobodno odabiremo svoj svjetonazor, slobodno očitujemo svoje domoljublje, slobodno živimo svoj religiozni život. Učitelj sudjeluje u duhovnom poretku domovine Hrvatske učeći svoje učenike demokraciji, slobodi, odgovornosti, radu, čestitosti, vjeri, ljubavi, miru, čovječnosti, tj. unosi sebe čitava u svoj rad svojom stručnošću i etičnošću. Nitko, naime, nema pravo, pa ni učitelj, zakopati svoje darove (talente) i stajati po strani, pogotovu u ovo naše odsudno doba kad se srušila golema i nemilosrdna sila neprijateljska na sve što je hrvatsko i na Hrvatsku, protiv slobode čovjeka. Nitko ne smije, zapravo nema pravo poviniti se pred takvim vjetrovom, koji je zapuhao svom silinom, jer su i naši preci u više od jednog tisućljeća na ovim našim prostorima izdržali također silne oluje i bure jer su pred sobom imali svjetle i velike ideale; bili su ljudi (narod) koji su i u najtežim okolnostima i nevoljama bili kadri ostati vjerni svojim idealima

slobode i pravde, ne smećući s uma veliku životnu istinu da »Umrijeti ti ćeš kad počneš sam/ U ideale svoje sumnjati« (S.S.Kranjčević: Mojsije).

sretniju i svjetliju budućnost Republike Hrvatske, produhoviti etičke poglede u budućnosti Republike Hrvatske, svi u našoj domovini moraju odgovorno promisliti, osobito njezini predvodnici (čelnici i dužnosnici), - u čem je uloga učitelja itekako velika i važna, temeljne zasade izvornog i integralnog humanizma. Kao imperativ današnjeg trenutka nameće se potreba *duhovne* obnove hrvatskog čovjeka, građana Republike Hrvatske, u vjeru u čovjeka i, osobito, i njezin temelj: vjeru u Boga. Tek će tada u hrvatskom domu, hrvatskom narodu, hrvatskoj domovini kraljevati istina, sloboda, pravda, ljubav, etičnost. »U moralno zdravom ozračju može rasti moral, tj. integritet ličnosti, čestitost, predanje i zalaganje pojedinaca, obitelji i društvene zajednice i vidu promicanja zajedničkog dobra«, upozoruje isusovac Valentin Pozaić u aktualnoj i pobudnoj raspravi »Etički pogledi u budućnost Republike Hrvatske.«⁷

Temeljeći svoj odgojni i obrazovni rad na zasadama iznesenih vrijednosti, učitelj pridonosi duhovnomu nacionalnom preporodu svoga naroda, otvara mladim naraštajima nove vidike i pomaže im da se pripreme na nove povijesne zadaće.

Zadivljuje nas zanos, vjera i hrabrost sadašnje mladeži, svih branitelja *Lijepa naše*, koji su prihvatili borbu za slobodu domovine kao svoj sveti zavjet. Taj rodoljubni zanos nek oživi u hrvatskoj školi danas, sutra i u budućnosti. Neka škola sa svojim učiteljima bude rasadiljem plemenitog domoljublja i domoljubnih osjećaja. Jer svaki pojedinac za darove koje posjeduje duguje zahvalnost, ljubav spram naroda u kojem je poniknuo i postao čovjekom. Ta zahvalnost i ljubav jamačno uključuje i brigu i želju da taj narod opstane, živi i drugima daruje ista ili još veća dobra.

Učitelji, nositelji, čuvari i prijenosnici najvećih duhovnih i ljudskih vrijednosti moraju se uključiti u duhovnu i materijalnu obnovu danas neovisne i međunarodno priznate a tako i toliko razorene i porušene nam drage domovine, jer zemlja nam je domovina, a domovina se, to je poznato od davnine, ljubi. Novi školski sustav u Republici Hrvatskoj stoga mora se temeljiti na potrebama i zahtjevima suvremenog europskog društva, nasa-

7 Valentin Pozaić: Etički pogledi u budućnost Republike Hrvatske, »Obnovljeni život«, God. XLVI, Zagreb, 1991, br. 5, str. 456. Upozorujemo čitatelje na cijelu raspravu jer je veoma aktualna i poticajna za naše vrijeme za život i rad.

Podsjećamo također čitatelje i na raspravu, u svezi s tematikom o kojoj pišemo u svojoj studiji, pod naslovom: »Odgoj za etičke vrijednosti u obitelji i školi« Ante Vukasovića, »Obnovljeni život«, God. XLVI, Zagreb, 1991, br.1, str. 49-60. Pri kraju rasprave Vukasović piše: »Zanemarenost odgojne funkcije posljedica je pogrešnog shvaćanja, a katkad i svjesnog onevredivanja odgoja. Ako se u obitelji i školi uvažavaju pedagoški zahtjevi, ako se poznaje struktura i potpuno ostvaruju sve etape odgojnog procesa, uspješan odgoj, u skladu s etičkim vrijednostima, neće ostati samo velika želja nego će postati životna stvarnost« (str. 57).

dama svjetskih postignuća u odgoju i izobrazbi, dakako, u skladu s našim - *hrvatskim* - osebnostima. Upravo poradi toga nameće se korjenita reforma školstva s obzirom na naraštaj i način studija i formiranja budućih naraštaja, osobito budućih odgojitelja, učitelja i nastavnika (profesora). Posebno bih istaknuo potrebu hitne korjenite reforme učiteljskih djelatnika u mladim razredima osnovne škole, odnosno taj se stadij mora podići na fakultetsku (visokoškolsku) razinu. (Ovdje bismo podsjetili na činjenicu kako u nas stručnjak za *tele*, i životinje općenito, *mora* biti fakultetski obrazovan, protiv čega nemamo ništa, a stručnjak za tako *suptilno biće* kao što je *dijete* - bar dosad, ne mora!) Poznato je već odavno da samo svestrano obrazovan učitelj može biti stvaralac, jer njegov rad umnogomu nalikuje radu umjetnika-stvaraoca, primjerice kipara, slikara, književnika, samo što su promašaji prvih društveno mnogo bezazleniji od promašaja učitelja (nastavnika, profesora). Stoga ne iznenađuje što su i kulturni narodi tijekom povijesti ljudskog društva isticali i cijenili učitelja, njegovu ulogu u djetetovu (čovjekovu) životu, što uostalom potvrđuje i latinska sentencija: *Doctor erit qualis, talis fit saepe scholaris* (Kakav će biti učitelj, takav je često i učenik). Zato u Republici Hrvatskoj treba hitno ozakoniti (bez odugovlačenja) visokoškolsku izobrazbu učitelja, odrediti i dimenzionirati sadržaje izobrazbe učitelja prema europskim uzorima i za školu 21. stoljeća, ali ne zanemarujući pri tome bogatu hrvatsku školsku tradiciju.

Razumije se da se odgoj i izobrazba učitelja ne mogu rješavati izolirano do odgoja i izobrazba svih ostalih struka i djelatnika u osnovnoj školi, gimnaziji, srednjim strukovnim školama i na fakultetima. To je razlogom da društvo u cjelini, ali i pojedinci moraju iz temelja mijenjati svoj odnos prema prosvjeti općenito, pa i učiteljima, i vrednovanju rada u toj djelatnosti (ne samo deklarativno, kako je bilo u ne tako dalekoj prošlosti), te stvoriti europske kriterije za izbor profesora na nastavničkim fakultetima (kao i na svim drugim visokoškolskim ustanovama), a gdje takvih djelatnika nema, spriječiti fabriciranje poluučenih učenika (studenta).

Školstvo (prosvjeta i kultura općenito) nije i ne može biti potrošnja, zato financiranje prosvjete i kulture u Republici Hrvatskoj treba *hitno* riješiti, ali pri tome se ne smije i ne može smetnuti s uma trenutno ratno stanje i nametnuti nam rat u obrani naše domovine Hrvatske.

Podsjećam na riječi Stjepana Radića, koje su i danas više nego aktualne: »... učiteljstvo treba da bude najsavjesnije i najsvestranije obrazovani stališ. Ali onda i dakako i najbolje plaćen za svoj rad, koliko se pravi učiteljski rad uopće može naplatiti.⁸

Ne otkrivamo ništa novo ako upozorimo da je rad učitelja na svim stupnjevima škole vrlo složen i odgovoran, zato bi svi učitelji (nastavnici i profesori), bez obzira na struku, morali biti tijekom studiranja solidno

8 S. Radić, *ibidem*, str. 17.

stručno osposobljeni za svoj rad, pri čemu posebno ističemo potrebu posjedovanja jezične i pismene kulture, jer svi učitelji (nastavnici, profesori) morali znati besprijekorno govoriti i pisati hrvatskim književnim jezikom, zato što samo takvi odgajatelji mogu uspješno poučavati druge. Na to je, među inima svojedobno upozoravao i Stjepko Težak: »Ne samo da nam s fakulteta izlaze inženjeri, arhitekti, liječnici i drugi visoki stručnjaci bez prave govorne kulture nego i nastavnici kojima je glavna riječ osnovno oruđe u radu, prečesto odlaze u nastavnu praksu s nedopustivo skromnom kulturom govorenja. U sadašnjim uvjetima valjalo bi praktične govorne vježbe uvesti u bar sve one škole, akademije i fakultete gdje se formiraju budući nastavnici. To ne bi bila novost nepoznata u svijetu. Zemlje s daleko većom kulturnom tradicijom organiziraju studij na nastavničkim zavodima tako da se u razredu ne može naći nastavnik bez dolične jezične kulture«. ⁹

Polupismenost je uvijek i svugdje, pa i u nas, jedan od glavnih uzročnika svih kriza u društvu i pojedinaca u njemu. A nebriga i nemar spram jezika i jezične kulture uopće u nas je desetljećima jako nazočna (osobito u poraću) i stanje je upravo alarmantno, na što ne možemo a da ne upozorimo ovom prigodom, jer se to, među inim, odrazilo i na razinu školske nastave. (No to je veoma složeno pitanje i zahtjeva posebnu raspravu). Želimo li spriječiti (u što ne sumnjam?!) da naša domovina Hrvatska u 21. stoljeću bude rezervat nepismenosti, upravo polupismenosti, u Europi (a takvo je stanje rezultat tzv. jugoslavenskog socijalističkog samoupravljanja i boljševičkog školskog sustava), u nas se mora afirmirati kultura govorenja i pisanja, tj. jezična kultura općenito. Jer jezik nije i ne smije biti briga i predmet samo jezikoslovaca nego i svih onih koji se jezikom služe. Stoga podsjećam na riječi prof. Lj. Jonkea: »Dobro poznavanje jezika potrebno je i danas mnogim našim ljudima više nego ikad do sada, a bez učenja i napora ne može se postići savršenije izražavanje, pisanje i govorenje«. ¹⁰ (istak. I. S)

U opću pismenost pri tome ubrajamo i ovu novu informatičku, kompjutorsku. Dakle, školski sustav u samostalnoj i neovisnoj Republici Hrvatskoj mora se radikalno hitno riješiti. U tom trebaju aktivno sudjelovati svi čimbenici da se ne ponove pogreške i promašaji bivše (socijalističke) Jugoslavije, i da se *naše uključivanje* u Europu ne odgodi za »neko« bolje vrijeme. To bi bilo katastrofalno za naš naraštaj, a još i više za naše potomke. Takvo nešto n i t k o sebi ne može dopustiti ne samo za prosvjetu (ili prema hrvatskoj tradiciji - bogoštovlju i školstvu) i kulturu nego i za hrvatsko duhovno i nacionalno biće.

9 Stjepko Težak: Govorne vježbe u nastavi hrvatskosrpskog jezika, IV. prerađeno izdanje, Pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1970, str. 15.

10 Ljudevit Jonke: Hrvatski književni jezik, ŠK, Zagreb, 1971. str. 11.

Još uvijek jedan dio *Lijepa naše krvari*, ali mi smo i ponosni i radosni jer smo doživjeli DAN slobode – o s v i t – slobodne, neovisne i međunarodno priznate Republike Hrvatske. Posebno nas obuzimlje radost zato što smo mi Hrvati neslomljivi i jaki, i to tako da nas »ni vrata paklenska nisu kadra oboriti«, odnosno sretni smo zato što smo sposobni za slobodu, i zato što smo je izvojevali sami hrabro i kravavo, te hoćemo i možemo živjeti bez ičijeg i tuđeg tutorstva (skrbništva).

Brojne žrtve diljem Hrvatske, od Iloka, Vukovara, Osijeka, Vinkovaca, Pakraca, Komareva, Sunje, Šibenika, Dubrovnika i dalje, obvezuje nas sve da oživotvorimo u stvarnost i život sve ono za što su dali svoje živote hrabri hrvatski branitelji - da čuvamo kao zjenicu oka i razvijamo slobodnu i demokratsku *Lijepu našu*, da jesmo i budemo Hrvati, svoji na svome, radosni i slobodni u svojoj slobodi i u miru sa svima koji žele živjeti s nama i među nama.

Nek nas na tom putu, u životu i radu, vode i bodre stihovi velikana hrvatske pisane riječi A.G. Matoša (Gospa Marija):

*Ima jedna mala gospa Marija
Što sve mi draža biva što je starija.*

*Jer ona me je prvog trudna rodila
Za ručicu me slabu prva vodila.*

*Prva me na ovom svijetu volila
Prva se za mene Bogu molila,*

*Kupala me suzom, Bog joj platio,
Anđeo joj suzom suzu vratio;*

*Dojila me mlijekom svoje ljubavi
Učila me ovaj jezik ubavi,*

*S kojim ću i onda slatko tepati.
Kada ću za plotom možda krepati,*

*Samo tebe volim, draga nacijo,
Samo tebi služim, oj Kroacijo,*

*Što si duša, jezik, majka, a ne znamen,
Za te živim, samo za te, amen!*

CONTRIBUTIONS OF TEACHERS TO THEIR COUNTRY, CROATIA

Ivan Sović

Summary

This paper discusses the teacher and his role under the new historical circumstances after the Republic of Croatia has been established as an independent, modern, internationally recognized state. In the course of thousand years of the Croat nation's history this dream has also come true through the efforts of Croatian teachers and other cultural workers (Benedictine, Pauline, Jesuit, Franciscan, Salesian monks - priests, but also numerous laymen). The present historical moment is the point of convergence of the noble aspirations of Croatian teachers, as well as of other among our ancestors who have in the course of centuries, under adverse circumstances, succeeded in keeping the Croatian banner flying and the Croatian language and spirit of continuity alive. In the light of their past and future role, Croatian teachers are today actively participating in the spiritual renewal of their nation and are offering all their abilities to the benefit of their country. Convinced of the nobility and dignity of their calling (profession), inspired by the spirit of great teachers such as Jesus Christ, they are prepared for sacrifices and abnegations. The teacher - together with parents and the Church (priests), leave the most deep imprints in the hearts and souls of young generations. As the imperative of the moment, the spiritual revival of the Croats, citizens of the Republic of Croatia, imposes itself, confidence in man founded on ethical values, will reign in Croatian homes, in the Croatian nation, in the Croatian country.